

„Przekłady Literatur Słowiańskich”. T. 9, cz. 1

ISSN 1899-9417 (wersja drukowana)

ISSN 2353-9763 (wersja elektroniczna)

DOI 10.31261/PLS.2018.09.01.13

Književnopovijesni *modus procedendi* Julija Benešića u zbirci *Poljska lirika*

Literary-Historic *Modus Procedendi* of Julije Benešić in the Collection *Polish Lyricism*

Tea Rogić Musa

<https://orcid.org/0000-0002-5341-1423>

MIROSLAV KRLEŽA INSTITUTE OF LEXICOGRAPHY

tea.rogic@lzmk.hr

Data zgłoszenia: 31.01.2018 r. | Data akceptacji: 9.04.2018 r.

ABSTRACT | During his entire work in philology Julije Benešić had systematically translated two types of texts: masterpieces of canonical Polish authors, which he considered to be his most important work as an author and as a cultural mediator, however he also translated a series of shorter works of authors who were not famous in Croatia, which he undertook out of his polonophilic tendencies. In his work as a translator, *Polish Lyricism*, a chrestomathy spanning five centuries of Polish literature, holds a special place. In the article we will try to come to a conclusion to what extent were Benešić's choice as a translator and his work as a historian successful, i.e. did they correspond with topics important to the entire Croatian literary and social environment of his, interwar, period, as well as our own period.

KEYWORDS | Julije Benešić, Poljska lirika, Današnja Poljska, Croatian-Polish Literary Relations

Julije Benešić — književnopovijesni pogled

U sastavu svake nacionalne književnosti, pa i hrvatske, djelo pojedinca ne može biti drugo doli djelić mozaika, šire slike nacionalne kulture i identiteta. Na takav je status osuđeno i djelo najznatnijega među književnicima, pa tako i djelo književnoga feljtonista, esejista, prevoditelja, posrednika između dviju kultura, koji je znatne godine proveo izvan domovine. Upravo je takva recepcijska sudbina Julija Benešića, pjesnika, književnoga povjesničara, polonista, kulturnoga djelatnika, središnje osobnosti hrvatsko-poljskih književnih veza prve polovice XX. stoljeća. Polonistika u opusu Julija Benešića tema je kojoj prijeti izvjesna opasnost da se razlije preko granica jednoga članka, štoviše potencijal joj je takav da nudi povlašten uvid u procese i književni život hrvatske kulture međuratnoga razdoblja. Iako mu se u kritici sporadično zamjerao amaterizam, valjda ponajviše zbog izrazite svestranosti, Benešić je zoran primjer književnoga radnika čiji se literarni i općenito duhovni i intelektualni duh očitovao u nekoliko područja kulture, od književnosti i jezikoslovlja do kazališta i prevodilaštva. Vrijedi istaknuti da Benešić ni u jednoj fazi i ni u jednom području djelovanja nije bio među pukim organizatorima književnoga života, marljivim i nerijetko zaslužnim pojedincima, ali u književnosti zapravo diletantima, prosječnim literatima koji manjak stvaralačke energije nadoknađuju prisutnošću u javnom životu. Benešićevi projekti pripadaju najvažnijim pothvatima hrvatske kulture toga doba — u tim procesima nije bio promatrač, nego začetnik i vizionar. Njegova je vizija, imajući u vidu cjelinu opusa, zapravo jednostavna, a opet nesvakidašnje ambiciozna. Ta njegova karakteristična osobina — jednostavnost u smislu razgovijetnosti metode i dugotrajan, višegodišnji fokus na ambiciozne ciljeve — presudno će utjecati na odabir tema kojima se kao književni povjesničar bavio i ukupan pristup književnoj građi. Naime, iako pripadnik drugoga naraštaja hrvatskih modernista, Benešić ne baštini sve odlike esteticističkoga umjetničkog svjetonazora, ali usvaja (neo)romantičan pogled na književnost, ne u stvaralačkom smislu (njegovo je pjesništvo recepcijski razmjerno dugo bilo zanemareno), nego u sferi stručnih znanja o književnosti. „Romantičnost“ Benešićeva pogleda na književnopovijesni posao ogleda se u, iz današnje suvremene perspektive, idealiziranu pogledu na osjećaj odgovornosti prema književnim zadaćama, što ga čini tipskim predstavnikom srednjoeuropskoga modernizma, sa svim njegovim gotovo uzvišenim zadaćama, premreženima ponekim idejnim promašajima, čega za svojega razmjerno burnoga vijeka nije bio lišen. Obilježen vrijednostima pa i predrasudama svojega vremena, specifična umjetničkoga ukusa (kadšto odveć konzervativan, kadšto oduševljen inovacijama), u kritičkim sudovima subjektivan i preoštar pa i matoševski sitničav, u doba prevladavanja političke

fraze u javnom diskursu te u umjetnosti dekorativno-demagoške geste (iako je bio, sudeći prema biografskim danostima, lišen osobnoga oportunitizma) ipak se uza njegovo ime vezalo i nekoliko naoko proturječnih činjenica: iako nije bio poklonik novih pjesničkih moda, smatra se da je autor prvih slobodnih stihova na hrvatskome; pisao je stihove cijeli život, a u javnosti i kritici nikad nije bio doista prepoznat kao pjesnik (kanconijer *Fili*, tzv. pjesmarica, kako ju je autor nazvao, posmrtno je tiskan u cijelosti u Radu JAZU, knj. 341, 1965. i još nije vrednovan¹); kritičku evaluaciju nije našao ni sav njegov feljtonistički i putopisni rad². Benešićev odnos prema nacionalnom identitetu i pitanju znatno je utjecao na njegov stvaralački habitus. Stanovita demokratičnost u njegovu stajalištu prema narodu i narodnome odrazila se i na oblikovanje posredničke uloge između dviju kultura. U svojoj osobi i djelu sintetizirao je neočekivane krajnosti — iako izvrstan poznavatelj novije i moderne hrvatske književnosti, golemu je stvaralačku energiju unio u rad na prijevodima djela starih hrvatskih pisaca; iako duboko uronjen u domaću kulturu, jezik i tradiciju, imao je odsudnu ulogu u povezivanju hrvatske sa stranom kulturom, i to kulturom s kojom hrvatska sredina ima više razlika nego sličnosti. Agilnost s kojom je pristupao svojim književnim zadaćama nadmašuje sve srodne pokušaje i ostvarenja u naraštaju kasnih modernista. Budući da je glavno naše pitanje zašto Benešić prevodi, ne može biti govora o cijelom nizu Benešićevih preokupacija, no nastojat će se povezati središnja nit koja ujedinjuje književnopovijesni i prevodilački rad. Te dvije vrste posla nastajale su u ovisnosti jedna o drugoj. Važno je naglasiti da Benešić nikad nije bio prevoditelj na tzv. književnom tržištu, koji bi pratio

-
- 1 O Benešiću pjesniku usp. S. Jurić, 2003: *Tendencije u ranom hrvatskom slobodnom stihu*. „Umjetnost riječi“, 1—2; P. Pavličić, 2003: *Julije Benešić kao pjesnik*, u knjizi *Barokni pakao*. Zagreb, Naklada Pavičić, str. 297—300 i H. Pejaković, pogovor u knjizi *Benešićevih Izabranih tekstova* (Zagreb, Privlačica, 1994, str. 137—149). Riječ je o zbirci *Istrgnuti listovi* (objavljena 1922., nastajala između 1901. i 1913. i sadržava prve slobodne stihove na hrvatskome. Benešić kao pjesnik jedva da je ostavio trajnijega traga u hrvatskom pjesništvu. Pisao je i vezanim stihom, pa i hibridnim oblicima (kadšto u istoj pjesmi započinje slobodnim stihom, završava vezanim). Sumarno, pjesnik je nostalgije i evokacije izgubljenih trenutaka, zbirka je složena kao svojevrzni lirski dnevnik, kojemu je središnji koncept upravo nostalgično-evokativni moment. Miješanje slobodnoga i vezanoga stiha ima ulogu svojevrzna metaliterarnoga signala jer računa na prepoznavanje starijih formi: „U Benešića je stih, bio on slobodan ili vezan, uvijek signal pripadnosti području lirskoga. Simpatije prema labavijem ritmu i manje obaveznim kompozicijskim procedurama u *Istrgnutim listovima* treba vezivati uz Benešićevo u osnovi neoromantičko viđenje poezije“ (Jurić, str. 125). Benešićeva lirski tradiciionalnost, neovisno o pionirskoj upotrebi slobodnoga stiha, upućuje na to da je tradicija poezije XIX. st. u njegovoj svijesti još bila vrlo živa.
- 2 Izašla su mu izabrana djela u ediciji Pet stoljeća hrvatske književnosti (*Pjesme, feljtoni i članci*. knj. 84, Zagreb, Zora, 1969, str. 27—106).

popularne naslove i slijedio trendove. Njegova je prevoditeljska vokacija književnopovijesna.

U svojoj *Autobiografiji* (objavljenoj u knjizi *Kritike i članci*) napisao je Benešić:

Mnogo sam vremena proživio u Poljskoj. Netko mi u nekoj zdravici reče, da mi je to *druga* domovina. Smiješno! Kao da je to moguće. Domovina može biti samo jedna, ili nijedna, kao kod Cigana, koji je nemaju. Bilo je doduše i takvih tipova kod nas, kojima je domovina bila čitava Austrougarska, no ti su sada ili već u grobu ili u naftalinu. Mi imamo divnu rieč: zavičaj. [...] Kako možemo imati samo jedan svoj rodni dom, tako nam može biti samo jedna domovina³.

Za gimnazije u Osijeku (1893.—1901.) počeo se dopisivati s kolegama iz Poljske. Nabavio je poljsku gramatiku jer ga je na to ponukao hrvatski prijevod djela *Pan Podstoli* I. Krasickoga (riječ je o prijevodu A. V. Tkalčevića, *Pan Podstoli ili dobar domaćin*, Zagreb 1848—1850). Iz tih prvih kontakata razvili su se prvi odlasci u Poljsku, mnoga osobna poznanstva, studij u Krakovu (studirao je zemljopis i povijest, 1903.—1904.). Nakon studija pak započelo je razdoblje prevođenja s poljskoga, nakon čega je uslijedio osmogodišnji boravak u Varšavi (1930.—1938.), gdje je boravio kao delegat jugoslavenskoga ministarstva prosvjete i lektor hrvatskoga jezika na tamošnjem sveučilištu. Posljedica je toga boravka spis *Osam godina u Varšavi* (objavljen iz Benešićeve ostavštine u Zavodu za književnost i teatrologiju JAZU⁴), danas klasično memoarsko djelo hrvatske književnosti, trajne polemičke i kulturnopovijesne vrijednosti. Ti zapisi kao da još više zamućuju kritičku sliku o cjelini Benešićeva rada i djelovanja. Riječ je o kronici koja obuhvaća razdoblje 1930.—1938., kad je Benešić dakle boravio u Varšavi kao delegat vlade. Ta je funkcija bila ustanovljena posebnom odlukom vlada Poljske i Jugoslavije, a Benešić je bio prvi i posljednji na tom položaju. Kronika je znatnim dijelom njegova autobiografija. Glavna joj je tema izdavanje Biblioteke jugoslavenske, u kojoj je u prijevodima na poljski

3 *Kritike i članci*, Zagreb 1943, str. 294. U tom su izdanju sabrana Benešićeva književno-kritička promišljanja, tiskana kronološki, po nastanku. O Benešiću kao uredniku i priređivaču djela hrvatske književnosti usp. Ž. Brlobaš, 2014: *Julije Benešić kao priređivač i kritičar književnih tekstova*. „Fluminensia“, 2, str. 123—132. Tu spadaju i djela hrvatskih autora koja je priredio za poljsko čitateljstvo. Usto, Benešić je bio urednik i časopisa (nekoliko brojeva 12. godišta „Savremenika“ 1917., cijelo godište 1918.; nekoliko brojeva *Vienca* 1944., a bio je među osnivačima *Nove Evrope* 1920.).

4 *Iza zastora. Osam godina u Varšavi*. „Rad JAZU“, 1981, knj. 390. Usp. pogovor M. Matkovića: *Uz Benešićevu memoarsku prozu*, str. 635—641. *Iza zastora* su „zapisi bivšeg intendanta“ ili „unutarnji život kazališta“. Smatraju se jednim od najvažnijih izvora novije kazališne historiografije i pandanom dramaturškim zapisima *Hrvatsko glumište* (1—2, Zagreb 1904) Stjepana Miletića.

izašlo 13 knjiga, te Benešićeva gramatika hrvatskoga ili srpskoga (*Gramatyka języka chorwackiego czyli serbskiego*. Varšava 1937., tiskano i u Zagrebu 1939.). Njegov je rad na Biblioteci bio golem: preveo je na poljski Gundulićeve *Osmana* i *Dubravku*, narodnu poeziju (po njegovim su prijevodima poljski prevodioci prozu prerađivali u stihove). Taj je niz svezaka konačno prekinuo poljsku čitateljsku neupoznatost s hrvatskom književnošću. Ratni pogrom koji je uslijedio onemogućio je da taj niz doista posluži svrsi, napose u sastavu slavističkih studija. Posljednji u nizu pothvata bilo je priređivanje antologije *Poljska lirika* („Tako mi je bio određen put već u 16. godini. Netko mi reče nedavno da je u meni Poljska ‚kompleks‘. Kakav kompleks? Kakav Freud i kakve podsvjesne sile? Koješta! Nikakve mistike tu nije bilo. Da me što drugo privuklo ovako stvarno, potpuno, zacijelo bih se zainteresirao tim nečim drugim. A da je bilo ovako, to je ipak odlučila *moja* volja, a ne nekakav bolesni san. Gimnazija me zacijelo nije mogla sveg zaokupiti, a sport je, na svu sreću, tada bio nepoznat. Ostala je samo literatura.“)⁵.

Prvo što je tiskao (1901.) bio je, kako ga naziva, „monolog“ naslova *Godina 1785.*, u đlačkom listu *Nova zvezda*, otisnut s krivim naslovom jer je urednik mislio da se naslov odnosi na Francusku revoluciju, a ne na treću diobu Poljske. Ohrabren, neke je prozne sastavke slao i u druge časopise, no nisu izašli pa je zarana odustao od pisanja proze. Studij medicine u Beču, na koji je očito zalutao, bio je potaknut interesom na psihopatologiju („gdje si Przybyszewski, Nietzsche?“⁶). Jedno od poljskih dopisivanja (s kolegom Henrykom Zaniewskim) bilo je u povodu odlaska u Sankt Peterburg (1902.). Na putu za Rusiju tada devetnaestogodišnji Benešić posjetio je Varšavu, gdje se dugo zadržao, stekavši duboka prijateljstva:

Varšavu sam poznao kao i Krakov iz knjiga i slika. [...] Na putu iz Varšave u Petrograd zadržali smo se Zaniewski i ja u Grodnu i bili gosti Elize Orzeszkowe, koja je bila u nekom srodstvu sa Zaniewskim. [...] U vrtu Elize Orzeszkowe cvatu ljubice, premda je već maj. Još ih imam sačuvane u nekoj kuverti. [...] Na tom sam putu shvatio da ima samo *jedna* civilizacija, ali više kultura⁷.

S povratkom u Beč konačno odustaje od medicine i odlučuje se za geografiju, neobaviješten da se uz nju obavezno studira povijest:

Jest, geografija je velika, plemenita, uzvišena, čovjekoljubiva nauka, a historija nas uči megalomaniji i mržnji“ [...]. Šest godina sveučilišnih nauka proteklo je u zanimanju za svašta i koješta, no najmanje za politiku. Ona mi je bila tuđa

5 Ibidem, str. 297—298.

6 Ibidem, str. 301.

7 Ibidem, str. 302.

kao i povijest. Pa ipak sam baš iz povijesti morao polagati profesorski ispit i baš sam u politički najteže vrijeme morao upravljati kazalištem i živjeti u Varšavi⁸.

Prvi susret s poljskim jezikom proizašao je iz tadašnje navike među mladima da skupljaju razglednice i dopisuju se s vršnjacima u inozemstvu, pa se tako Benešić dopisivao s mladićima iz Czerniowica (u VI. razredu gimnazije u Osijeku, kao petnaestogodišnjak). Pokušao se dopisivati na poljskome, s mnogo pogrešaka, pa je dopisivanje brzo zamrlo. Toliko je želio naučiti jezik da je javno oglasio poziv na dopisivanje, na što su se javili brojni Poljaci. Dopisivanje je potrajalo godinama, s nekima sve do 1930. Iz pisama je otkrivao kako žive mladi Poljaci pod okupacijom (dopisivao se s vršnjacima iz svih triju dijelova, ruskoga, galicijskoga i njemačkoga). Čak je i Benešićeva gimnazija bila prozvana, a on obilježen kao mogući špijun (iako su pisma razmjerno apolitična). Međutim, pisma su dobro zrcalila ozračje i razlike između okupiranih teritorija i kako se koja vlast odnosila prema Poljacima. Iz pisama se vidi i Benešićeva nesklonost raspravi o socijalnim pitanjima (on sam bio je iz razmjerno imućne obitelji, socijalno neopterećen) te jasno opredjeljenje za teme književnosti, jezika, povijesti, ne i suvremene politike. Kolege iz Galicije, koja je imala stanovitu autonomiju od vlasti u Beču, pišu i rodoljubne komentare. O povijesti književnosti najviše su pisali tzv. Królewiacy, Poljaci iz ruskoga dijela. Mladi Benešić slabo shvaća težinu položaja tamošnjih Poljaka i njihove nade u slobodnu budućnost. Iz pisama nam se ukazuje figura emocionalnošću obilježena mladića, no bez izražene društvene i političke svijesti (za sebe kaže da je imao „anesteziju na politiku“). Politika ostaje u pozadini, a prevladavaju romantične predodžbe o Poljacima. Benešićeva Poljska iz pisama kao da je ponajviše Poljska iz mladenačke mašte⁹. O tome kako je otkrio Poljsku, pisao je u spisu *Dwa odczyty o Polakach i o sobie* (to su inicijalno predavanja koja je održao u gradskom vijeću — Rada Miejska — u Varšavi 27. III. 1931. i 24. IV. 1932., dok je bio lektor hrvatskoga jezika na Varšavskom sveučilištu; posvetio ih je prijatelju Henryku Kułakowskiemu)¹⁰. Došavši u Krakov na sveučilište, Benešić je, zahvaljujući dopisivanju, ipak već razmjerno mnogo znao o poljskoj povijesti¹¹.

8 Ibidem, str. 302—303.

9 J. Benešić, 1934: *Dwa odczyty o Polakach i o sobie*. Warszawa, Drukarnia Podstołeczna, str. 5—22.

10 O I. predavanju usp.: N. Pintarić, 2004: *Julije Benešić između Hrvatske i Poljske*. Benešićevo otkrivanje Poljske, u zborniku *Dani Julija Benešića*, 1. Zagreb. Muzej grada Iloka, str. 127—134.

11 T.S. Grabowski, 1958: *Twórczość literacka i przekładowa Julija Benešića*. „Pamiętnik Słowiański“, 9, str. 4—5.

Nacionalizam i patriotizam u književnosti¹²

Prije uvida u izdanje *Poljska lirika*, osvrnut ćemo se na članak *Nacionalizam i patriotizam u književnosti* jer je prethodio potonjim Benešićevim sintezama na istu temu. Već iz nekoliko osnovnih teza jasno je na koji način Benešić razumijeva pojam nacionalne književnosti, oko kojega onda gradi književni pregled. Započinje s pojmom nacionalizma, koji tumači apolitično i široko — kao skup svih karakteristika neke narodne jedinice, prepoznatih u „emanacijama njezina duha“. Tvrdi, nema kulturne tvorevine bez nacionalizma. Benešić ponajprije ima na umu hrvatsku književnost koja s nacionalnim nikad nije načisto — naime, ne odlučuje samo jezik čija je koja književnost, nego sklad s „nacionalnim duhom“ koji nam govori što je domaće, a što strano. Da nije tako, tumači Benešić, svaki bi se prijevod mogao nazvati nacionalnim djelom (u smislu pripadanja književnosti iz koje se prevodi), a tako nije i ne može biti. Stalo mu je osobito do pojmovne točnosti pa pojašnjava da u hrvatskoj književnosti može biti nacionalno nehrvatskih djela, iako se objavljuju kao da su hrvatska, kao što ima i hrvatskih pisaca koji nisu Hrvati po shvaćanju nacionalnoga duha i oni su po tome kulturni stranci, pojedinci koji pripadaju nekom drugom nacionalizmu, kako god se oni o tome izjašnjavali. Patriotizam je nešto posve drugo jer tzv. patriotska književnost nije što i nacionalna. Nije riječ o propagandnoj ili tendencioznoj književnosti koja ugiba čim se prilike promijene; ono što joj daje dugovječnost jest „načelo ljepote“. Iz toga Benešić zaključuje dvoje: da je nemoguće napisati nenacionalno djelo te da je patriotsko djelo umjetničko tek ako je lijepo.

Razlikovanje tih dvaju pojmova važno je jer zrcali Benešićevo shvaćanje literarnosti i uspjelosti djela u nacionalnoj književnosti — u hrvatskoj književnosti mnogo je djela koja, kad se čitaju, ostavljaju dojam prijevoda, ne zato što bi prijevod značio slab jezik ili neuvjerljivost, nego po svojem duhu potpadaju pod neki utjecaj koji mu je stran („Ne gradimo zidove prema tuđemu, ali ne primajmo ni poplavu stranoga“). Tko razumije lijepo u književnosti, jednako će uživati u patriotskom domaćem kao i tuđem: primjer su mu Mickiewiczovi *Dziady* („to je toliko dobra poezija da, primjerice, izražen poljski protucarski i proturuski patriotizam nije nikakva zapreka da se to djelo poima posve umjetničkim“). Patriotizam Mickiewiczovo djelo ne čini po sebi dobrim, baš kao što ni dobra i plemenita ideja koju neko djelo promiče neće to djelo učiniti umjetničkim („Da patriotski osjećaj od čovjeka čini umjetnika, onda bi svaki autor molitvenika bio dobar književnik. Pa ipak ima i literarno dobrih molitvenika“).

12 Članak je izvorno objavljen u „Narodnim novinama“, 1912, br. 104, 4. V. Pretiskan je u izdanju *Kritike i članci*, str. 87–93.

Nije mu po volji anacionalni moment („Pitanje nacionalnoga u književnosti u hrvatskoj sredini budi mnoge nacionalne nehajnike da promiču prezir prema svemu nacionalnome. U nas se takvi anacionalni proglašavaju kozmopolitima. Anacionalni moment u hrvatskoj književnosti može je učiniti samo beznačajnijom i nevidljivijom“). Uvjeran da općeljudski značaj može imati samo ona književnost koja sadržava i specifičan narodni duh, samosvojan i samorodan, Benešić u tom ključu tumači i djela poljske književnosti.

Predgovor u *Poljskoj lirici* („Kratki pregled poljske književnosti“)¹³

Temeljno je Benešićevo uvjerenje, iz kojega proizlaze daljnji njegovi zaključci o pojedinim piscima i djelima, da se poljska književnost razlikuje od ostalih, napose slavenskih književnosti po tome što je od svojih početaka odraz društvenih i političkih prilika poljskoga naroda, pa je po tome „nacionalna“ u punom smislu, onako kako je to, identitetski i kulturološki, Benešić shvaćao. Nije riječ ni o kakvu uskom etnografskom ili folklorističkom kompleksu niti je posrijedi neprihvatanje stranih utjecaja. Naprotiv, poljska književnost uključivala je u svoj tijek sve bitne tekovine europskoga zapada — renesansu, reformaciju, protureformaciju, barok, francuski duh prosvjetiteljstva, klasicizam, romantizam napose. Nacionalni aspekt poljske književnosti odražava se u njezinim specifičnim zadaćama, u njezinoj ulozi vodilje u razdobljima kriza i propadanja, a da pritom u njoj nikad nije prevladao usko nacionalni, narodnoknjiževni idiom, kao kod Hrvata i Srba, tijekom razdoblja njihove političke nekonstitutivnosti. Razlika između Poljaka s jedne i primjerice Hrvata i Srba s druge strane, drži Benešić, jest u tome što poljska nacija, i u najnepovoljnijim političkim okolnostima, nije gubila obilježja državotvornosti. Upravo je književnost bila čuvarica te ideje. Druga je bitna poljska prednost u odnosu na južnoslavenske književnosti konzistentan razvoj književnoga jezika koji se zarana fiksirao u svojem učenom obliku, pa Poljaci ni nemaju književne epohe u kojima bi se važna književna djela pisala nenarodnim jezikom. To je ključni razlog zašto su Poljaci mogli imati razvijenu inačicu zreloga romantizma, dok Hrvati imaju „preporod“ (jer

13 Benešić je u listu „Književnik“ (1928, 1) objavio članak *Letimičan pregled poljske književnosti* te ga iste godine 4. lipnja i pročitao kao referat na Radio-Zagrebu. To je bio, iako doista letimičan, prvi takav pregled na hrvatskome i začetak potonjega opsežnijega predgovora u *Poljskoj lirici*.

se hrvatska književnost morala „vratiti“ hrvatskom narodu i jeziku, odnarođena i raskidana tijekom XVIII. st.). Treće je bitno obilježje poljske književnosti, koje proizlazi iz prethodnih, njezina neskrivena svrha, otvorena prosvjetiteljska uloga, koja se u kasnim romantičkim fazama premetnula u svoju radikalniju, proročko-mističnu inačicu. Upravo je ta posljednja najveći izazov za stranoga čitatelja, u svojoj mu je srži nedohvatljiva, jer nije univerzalna, već nacionalna u smislu riznice autentičnoga duha tzv. poljskosti.

Benešićev je uvid složen i sadržajan, a posebnost mu je stalno uspoređivanje s drugim slavenskim književnostima. Kad govori o manjku artizma u poljskoj književnosti srednjega vijeka, povlači paralele sa slavenskim srednjovjekovljem, koje je u cijelosti obilježeno pitanjima vjere i društvenosti iz sfere religije. Naglašava da poljski kasni srednji vijek nema ljubavno pjesništvo (kao što ga Hrvati imaju) jer do Poljske ne dopiru utjecaji trubadura i petrarkista, no humanizam i renesansa donose u poljsku književnost što i drugdje po Europi — univerzalizam antike i ranoga kršćanstva te prodor narodnoga jezika. Benešićev je pregled, iz perspektive kanona, uzoran (M. Rej, Piotr Skarga, XVI. stoljeće kao tzv. zlatni vijek poljske literature, Jan Kochanowski i prva velika poetska djela razvijenoga poljskoga jezika, XVII. stoljeće kao razdoblje književne stagnacije zbog političkih i ratnih prevrata, prodor talijanskoga baroka za kojega počinje prevladavati prigodno pjesništvo kićena izraza kao i u drugdje po Europi, gdje se narodni jezici upropašćuju raznim makaronizmima). Iz perspektive povezanosti s hrvatskom književnošću važna je točka Hoćimski boj, koji su opjevali suvremenici Waclaw Potocki i Ivan Gundulić. Drugoj polovici XVIII. st. pridaje veliku važnost, tumačeći okolnosti vladavine posljednjega poljskoga kralja Stanisława Augusta Poniatowskoga, cijepanje Poljske, potom Napoleonovo doba, kada jača utjecaj francuskih tekovina. Iz toga doba najveću pozornost pridaje Aleksanderu Fredru (čija se komedija *Gospođe i husari* prikazivala i u Zagrebu 1849.). Nakon ustanka 1830. nemoguće je tumačiti poljsku literaturu neovisno o Mickiewiczzu, neovisno o propasti ustanka, emigraciji u Parizu, odakle se vodila nacionalna politika i kreirala budućnost. Benešić pronicljivo opaža razliku između jasnoće i ekspresivnosti Mickiewiczzeva izraza i fantastičke, bujne imaginacije Słowackoga, čija su djela među poetički najčišćim primjerima europskoga romantičkoga stila. I Słowacki je mesijanist, ali je i alegoričan pjesnik pa je za života bio nedovoljno prepoznat. Hrvatski književnik i filozof Franjo Marković već 1877. preveo je njegova *Oca kužnih u El-Arišu*. Utjecaju mistika Towiańskoga umaknuo je samo Zygmunt Krasiński, autor *Nebožanstvene komedije*, monumentalne tragedije koja sučeljava dvije nad-ideje, dva poretka — aristokratski i demokratski, predviđajući da će oba biti poražena, a pobijedit će „križ ljubavi“, odnosno ljubav sama. U viziji Krasińskoga Poljska je razapeta na križu staroga poretka, a uskrnut će kao sinteza ljepote i kršćanske istine. Pod njegovim se utjecajem razvijao

Petar Preradović, koji je uspjelo na hrvatski preveo pjesmu *Resurrecturis* (1861.). Razdoblje emigrantske Poljske Benešić završava Norwidom, za kojega navodi da ga je tek moderno doba shvatilo i ocijenilo. Između prvoga ustanka 1830.—1831. i drugoga 1863. poljska se književnost razvija i objavljuje u stranom svijetu, slabo poznata i čitana u domaćem kraju. Narod je nije poznavao, živeći naročito teško u ruskom dijelu zemlje, gdje je i poljsko ime bilo zabranjeno (što je potrajalo sve od ruskoga poraza u japanskom ratu 1905. i političkih promjena u Rusiji). Sav poljski duhovni i kulturni život prolazio je cenzuru s triju strana, ali ostao je jedinstven, a obilježuje ga posvemašnje odustajanje od tradicija negdašnjega plemstva i njihova političkoga oportunitizma. Demokratski duh tadašnje književnosti najbolje opimjeruje Józef Ignacy Kraszewski, tvorac moderne poljske proze (među njegovim mnogobrojnim djelima na hrvatskome su poznata *Drevna priča* i *Pjesnik i svijet*). Nakon 1863. središte društvenoga života postaje Galicija, Krakov i Lavov, u kojima se šire ideje realizma i pozitivizma. U takvu okruženja javlja se posebna književna pojava, novi nacionalni prorok, Henryk Sienkiewicz, čija su djela, doživjevši za to doba rijedak sveopći uspjeh, pronijela ideje poljske borbe. Pravim primjerom pozitivističkoga pisca Benešić drži Bolesława Prusa, nazivanoga Dickensom poljske književnosti, koji je prikazao cijelu plejadu tipova realističke proze. Nadalje, Benešić komentira prva velika ženska imena poljske književnosti (Eliza Orzeszkowa, Maria Konopnicka, Gabriela Zapolska), objašnjava zašto pozitivizam nije izdržao pred naletom modernih poetika kraja stoljeća, a poljska je specifičnost da na tom valu jača ponovo duh pučkoga, autentično poljskoga. U tom je kontekstu Krakov iznjedrilo tipično modernistički pokret, Mladu Poljsku. Kad je riječ o Stanisławu Wyspiańskom, Benešić navodi da su mu u Zagrebu prikazane drame *Kletva* i *Varšavljanica* te zašto njegovo glavno djelo, *Wesele*, nije moglo biti prikazano (zbog usko poljskih obilježja na hrvatskoj pozornici ne bi bilo shvaćeno). Početak XX. st. obilježuje naraštaj modernih pjesnika (Jan Kasproicz, Kazimierz Tetmajer), dok u prozi izdvaja Stefana Żeromskoga. Ipak mu je prvo ime poljske moderne Stanisław Przybyszewski, čiji se utjecaj na hrvatsku modernu ne može precijeniti jer je životom i djelom postao živi simbol Mlade Poljske, jedan od najglasnijih zastupnika artizma. Na posve suprotnoj literarnoj strani nastalo je djelo S. W. Reymonta, koji nastavlja Sienkiewiczovu tradiciju.

Budući da svjetski rat donosi Poljskoj ujedinjenje i oslobođenje, književnost se napokon lišava uloge čuvarice narodnoga duha. U međuraću stoga poljska književnost postaje „nepoljskija“, općenitija, sinkroniziranija s ostatkom Europe. Benešić ističe da tada djeluje „četa ljudi od temperamenta, ukusa i duha“, ali „kompliciranost suvremenog života ne dopušta da se uoči kontura autora dovoljno jasno“. Sagledao je Benešić dakako svu raznolikost tadašnjih poetika, ali ih nije mogao podvesti pod zajednički nazivnik (tumači to kao „zbunjenost

plesne dvorane, bučne govornice s mnogo tribina“). Ipak uočava da je privrženost domovini ostao temeljni ton međuratne raznolikosti, iako oslobođen mistike metafore *Polonije redivive*. Pregled završava momentom o strahoti koja je zadesila Poljsku 1939. Pita se: „Zar će se opet ponoviti Golgota, koju pretrpješe emigranti-romantici? Kako će preživjeti ovu novu tešku kušnju narod, koji je toliko pretrpio u prošlosti kao nijedan od svih živućih naroda u Evropi?“

To je posljednja Benešićeva rečenica u pregledu, osim usputnoga završnoga komentara da neki najmlađi pjesnici nisu uvršteni jer nisu sigurno rekli zadnje, iako predmnijeva da će mnoge sudbine završiti tragično prerano („katastrofa u mjesecu rujnu 1939. bacila ih je u grob“). O nekima drugima, za koje je znao da su već emigrirali, pita se: „Hoće li im ovaj rat život poštedjeti, tko bi znao?“¹⁴

*Današnja Poljska*¹⁵ (Poljska književnost u borbi za slobodu i Slavska ideja u Poljaka)

Dva eseja u zborniku *Današnja Poljska*, nastala u kasnoj Benešićevoj fazi, kad se već bio povukao iz javnoga života¹⁶, sumiraju temeljne njegove teze o poljskom identitetu i načinu na koji je prepoznavao taj identitet u povijesnom nizu poljske književnosti. Temeljna mu je teza epistemološka, u smislu episteme kao „temeljnoga kodeksa“ neke kulture: slobodan narod ne zna zapravo što je sloboda i koliko vrijedi, samo narod koji je slobodu izgubio i bio sputan u ropstvu spoznao je što je sve sloboda i zato joj teži i za nju se bori. Započinje dakako nestankom Poljske s političke karte Europe 1795. Benešić naširoko tumači duh prosvjetiteljstva koji je bio zahvatio poljske elite, a koji je omogućio da bude donesen moderan ustav koji je jamčio jaku državnu vlast. Uzaludnost

¹⁴ Uz pregled je dopisani datum: 11. studenoga 1939.

¹⁵ Izdanje ima podnaslov *Zbornik Društva za kulturnu suradnju Hrvatske s Poljskom* (Zagreb 1948); suradnici su, među ostalima, Vladimir Nazor (pozdravno slovo), Stjepan Musulin (filolog i prevoditelj), sociolog Rudolf Bičanić, književnik Ivan Esih, književna povjesničarka i polonistica Zdenka Marković, slavist Josip Hamm, pisac i povjesničar umjetnosti Slavko Batušić; od Poljaka među suradnicima su Aleksander Wat, Jan Parandowski, Jan Kott. Benešić je u zborniku zastupljen s čak pet članaka.

¹⁶ Posljednja mu je javna dužnost mjesto urednika edicije *Djela hrvatskih književnika* Hrvatskoga izdavačkog bibliografskog zavoda (HIBZ) 1944.—45. i časopisa „Vienac“ (za godište 1944). Komunistička je vlast 1945. ukinula HIBZ, od kojega je nastao Nakladni zavod Hrvatske, od čijeg je enciklopedijskog odjela 1950. osnovan Leksikografski zavod FNRJ (danas Leksikografski zavod Miroslav Krleža).

tog pokušaja pripisuje poljskoj vlasteli, koja se, kao vlastela i drugdje po Europi, protivi idejama Francuske revolucije. Kao najsvjetlije ime toga doba izdvaja Juliana Ursyna Niemcewicza, koji je svojim satirama i stihovima nacionalnu svijest čuvao budnom te u komedijama ismijavao konzervativizam koji ne shvaća duh demokracije. To što je u hrvatskoj književnosti bio *Razgovor ugodni naroda slovinskoga* Andrije Kačića Miošića, u tadašnjih su Poljaka *Povjestice Niemcewicza* (*Śpiwy historyczne*), koje prikazuju poljsku povijest od pjastovskih vremena do Napoleona. Iz istoga doba Benešić nalazi i druge paralele u dvjema književnostima (uspoređuje *Pjesmu poljskih legionara u Italiji* Józefa Wybickoga s hrvatskom pjesmom *Još Horvatska ni propala*, koja s poljskom himnom dijeli prva dva stiha). O Mickiewiczu Benešić govori iz vizure okolnosti Napoleonove vlasti i ratnoga pohoda u Rusiju kojem je mladi Mickiewicz svjedočio. Razočaranje o kojem čitamo u *Panu Tadeuszu* postupno se pretvaralo u očaj, koji se naposljetku prometnuo u vjeru da će neka viša sila preokrenuti sudbinu. U tom je nagnuću, sažima Benešić, nastajao sav književni rad Adama Mickiewicza, obilježen uvjerenjem da će se duh poljskoga naroda pronijeti na sve neslobodne narode slavenske Europe. Slobodna poljska misao smještena je u Parizu, gdje, u bijedi i oskudici, djeluje poljska emigracija. U Poljskoj se ta književnost čitala pod prijetnjom tamnice, i tako sve do 1914. Što se dugo očekivalo, dogodilo se s početkom I. svjetskoga rata. Sile koje su podijelile Poljsku zaratile su silovito baš na poljskom tlu, Poljaci ratuju u različitim taborima, jedni protiv drugih. Raspadom Austrije i porazom Njemačke stvorio se uvjet za povratak Poljske, koja jedva da ima ikakve uvjete za ostvarenje državnosti (bez vojske, bez administracije, antagonizirana iznutra, osiromašena i ratom opustošena). Cijelo razdoblje međuraća, svjedoči Benešić, trajala su nastojanja da se uspostavi državni aparat i konsolidiraju vanjske granice. To je razdoblje pokazalo i mnoge unutrašnje slabosti (nerazumijevanje demokratskih institucija, nezrelost političkih elita). Književnost tada gubi vanjskoga neprijatelja, ali dobiva unutarnjega — socijalnu nepravdu. Vidimo da Benešić i „današnju Poljsku“ tumači s obzirom na povijesne okolnosti, a današnjica prodire tek na mjestima na kojima progovara iskustvo življenja u Poljskoj i opetovana svjedočanstva (koja zapisuje i u kronici iz Varšave) da vraćena državnost nije ostvarila ideale kojima je toliko premrežena poljska književnost XIX. stoljeća.

Identitet svojevrzne ekskluzivne „poljskosti“ koji Benešić pripisuje Mickiewiczu potječe iz razumijevanje slavenskoga pitanja u Poljaka. Ideju slavenske uzajamnosti njezini protivnici na hrvatskom tlu smatrali su imperijalizmom, brisanjem nacionalnoga i utapanjem u golemom (ruskom) moru. Polihistor Juraj Križanić smatran je panslavistom carističkoga predznaka (što nije bio), a slavenska se uzajamnost doista mogla lako osporavati nebrojenim primjerima nesloge među Slavenima. Ideja slavenske uzajamnosti, tamo gdje nije prelazila

u politički panslavizam, izvorno nije značila dominaciju jednoga naroda nad drugima. No politička je realnost tijekom XIX. i prve polovice XX. st. razbila sve iluzije u sveslavenski preporod. U Poljskoj je ideja slavenske uzajamnosti tinjala na društvenoj margini sve do I. svjetskoga rata (promicao ju je krakovski mjesečnik *Świat Słowiański*, 1905.—1914.; izdavač mu je bio tzv. Slavenski klub, osnovan 1901., a urednik M. Zdziechowski), koji je, dakako, slavensku zajednicu zamišljao isključivo kao kulturni prostor. U Hrvatskoj se pak nakon I. svjetskoga rata osnovao na zagrebačkom sveučilištu lektorat poljskoga jezika (ranije je to bilo nemoguće, jer bi se to u središtima moći, u Beču i Pešti, smatralo „panslavističkom propagandom“).

Zaključno razmatranje

Julije Benešić preveo je više od 60 pojedinačnih naslova iz poljske književnosti, ne računajući prijevode koje je uvrstio u *Poljsku liriku*. Najopsežnije je djelo *Dušni dan* (Zagreb 1948, s predgovorom i bilješkama). U *Poljsku liriku* uvrstio je prijevode *Krimskih soneta* Ise Velikanovića, iako ih je i sam preveo (i to još 1899.). Teško je osporiti da je postignuo višu razinu liričnosti, melodičnosti, zvukovnosti i uopće izražajnosti u prijevodima u odnosu na vlastite pjesme. Uvidom u bibliografiju njegovih prijevoda s poljskoga¹⁷, razabire se trojak cilj koji ga je pratio cijeli stvaralački vijek: prvi je orijentacija na prevođenje kanona, sa sveobuhvatnom misijom da se zahvati čim dublje u najreprezentativniji dio poljske književne baštine i da se poljska kultura i duh pritom u hrvatskoj sredini otkriju u punini svojih slojeva i značenja; drugi je cilj kazališni, da se u aktualnoj zbilji hrvatsku publiku upozna s poljskom dramom i da se pritom uspostave i razviju konkretne književne, kazališne i kulturne veze; treće je njegova osobna prevodilačka pasija, koja je uključivala niz kratkih prijevoda kojima je brusio vlastito umijeće. U *Poljskoj lirici*, iako ima kraćih prijevoda, cilj je bio prvi među navedenima — ne da skupi presjek svega što je dotad prevodio, nego da uspostavi književnopovijesni pregled poljske književnosti iz dotada dosegnute hrvatske prevodilačke prakse (zato i jest uvrstio i prijevode drugih prevoditelja kako bi i tu ostvario načelo preglednosti — dakle, *najbolje* što smo preveli na hrvatski od *najboljega* iz poljske književnosti). Za razdoblja intendanture u HNK najviše je prevodio Wyspiańskoga. Takav Benešićev odabir zahtijeva posebnu pozornost jer potvrđuje kanonsko načelo njegovih polonofilskih interesa — pa i ako je

17 V. Frančić, 1958: *Bibliografia przekładów Julija Benešicia z literatury polskiej*. „Pamiętnik Słowiański“, 9, str. 143—188.

Wyspiański zahtjevan za strano gledateljstvo, Benešić na njemu inzistira jer mu nije da toga da zabavi publiku ili da joj podilazi, nego da je obavijesti i pouči komadima koje smatra remek-djelima dramske umjetnosti (iako ne treba zane-mariti okolnost da je Benešić predstavu *Wesele* gledao u Krakovu, u godinama kad je bila prvorazredni društveni događaj). Impozantna je količina opsežnih prozних djela koja je preveo (Prus, Sienkiewicz, napose Žeromski, čije je djelo u potankostima poznao). U rukopisu mu je ostao niz prozних ulomaka, nedovršenih zbog višegodišnje zaokupljenosti rječničkim poslom. Za razliku od Sienkiewicza, kojega je prevodilo više od 50 prevoditelja hrvatskoga i srpskoga, Žeromski bi na hrvatskome ostao nepoznat bez Benešića. Reymontove *Seljake* prevodio je skoro cijelo desetljeće (na prijelazu 1920-ih i 1930-ih; poljske dija-lektizme, uglavnom umjetne, prevodio je dijalektom istočne Slavonije).

Predgovori i pogovori objavljavani uza prijevode sastavni su dio Benešićeva kritičkoga opusa pa prijevode ne treba promatrati samo pragmatično, kao djela namijenjena posredovanju između dviju kultura, nego kao najtočniji odraz Benešićevih književnih nagnuća, i osobnih i stručnih. Kako naglašava T. S. Grabowski, izvan kruga poljskih pisaca koje je Benešić prevodio *con amore*, cijeli je niz slabo poznatih autora i djela, kojima se bavio iz svojevrzne jezične razonode, obogaćujući vokabular. Ponešto je preveo i iz književne mode aktualnoga trenutka, kako bi izvijestio hrvatsko čitateljstvo što se najnovije piše u Poljskoj (tu prevladavaju djela za kazališne izvedbe).

Poljska lirika danas je bibliofilsko izdanje, koje vapi za ponovnim tiskanjem. Zbirku ne treba promatrati tek kao prirodan slijed u Benešićevu polonofilskom radu i prinos poljskoj prijevodnoj književnosti. To što njegov napor danas znači hrvatskoj kulturi kao primateljici, ne može se svesti na pojedinačni, makar i golemi, opus posvećenoga filologa jer je jasno iz njegovih kritičkih tekstova da Benešić, obaviješten politički, historiografski i kulturnopovijesno, savršeno vlada ukupnim kontekstom i bistro vidi kakvo mjesto njegovi napori zauzimaju u tom kontekstu (unatoč čestoj autoironiji i humoru, ne treba sumnjati da svoju *polonicu* nije smatrao tek kontinuiranim hobizmom, nego promišljenim odabirom životne i profesionalne vokacije). Ostaje donekle nejasno zašto nije posegnuo za cjelovitijom sintezom. Da je zato imao sve preduvjete, dokazuje *Kratak pregled poljske književnosti*, koji komprimira sve vrline Benešićeva književnopovijesnoga diskursa.

Literatura

- Benešić J., 1934: *Dwa odczyty o Polakach i o sobie*. Warszawa, Drukarnia Podstołeczna, str. 5—22.
- Benešić J., 1943: *Kritike i članci*. Zagreb, Izdanje Hrvatskog izdavačačkog bibliografskog zavoda.
- Benešić J., 1969: *Pjesme, feljtoni i članci*. U: Benešić J. et al.: *Izbori iz djela*. knj. 84: „Pet stoljeća hrvatske književnosti“ [serija]. Zagreb, Matica Hrvatska, str. 27—106.
- Benešić J., 1981: *Iza zastora. Osam godina u Varšavi*. „Rad JAZU“, knj. 390, str. 245—633.
- Brlobaš Ž., 2014: *Julije Benešić kao priređivač i kritičar književnih tekstova*. „Fluminensia“, 2, str. 123—132.
- Današnja Poljska. Zbornik Društva za kulturnu suradnju Hrvatske s Poljskom*, 1948. Zagreb, Tipografija.
- Frančić V., 1958: *Bibliografija przekładów Julija Benešicia z literatury polskiej*. „Pamiętnik Słowiański“, 8, str. 143—188.
- Grabowski T.S., 1958: *Twórczość literacka i przekładowa Julija Benešicia*. „Pamiętnik Słowiański“ 9, 8, str. 4—5.
- Jurić S., 2003: *Tendencije u ranom hrvatskom slobodnom stihu*. „Umjetnost riječi“, 1—2, str. 107—128.
- Matković M., 1981: *Uz Benešićevu memoarsku prozu*. „Rad JAZU“, knj. 390, str. 635—641.
- Pavličić P., 2003: *Julije Benešić kao pjesnik*. U: *Barokni pakao*. Zagreb, Naklada Pavičić, str. 297—300.
- Pejaković H., 1994: *Julije Benešić [pogovor]*. U: J. Benešić: *Izabrani tekstovi*. Zagreb, Privlačica, str. 137—149.
- Pintarić N., 2004: *Julije Benešić između Hrvatske i Poljske. Benešićevo otkrivanje Poljske*. U: *Dani Julija Benešića*. 1. Zagreb, Muzej grada Iloka, str. 127—134.

Tea Rogić Musa

Književnopovijesni *modus procedendi* Julija Benešića u zbirci *Poljska lirika*

SAŽETAK | Tijekom cijeloga svojega filološkoga vijeka Julije Benešić prevodio je sustavno dvije vrste tekstova: remek-djela kanonskih poljskih pisaca (nad kojima je radio godinama i stalno ih prepravljao), smatrajući to svojim najvažnijim književnim i kulturno-posredničkim poslom, no preveo je i niz kraćih djela, u hrvatskoj sredini slabije poznatih autora, kojima se bavio iz polonofilskoga nagnuća. U prevoditeljskom opusu posebno mjesto ima *Poljska lirika*, hrestomatija pet stoljeća poljske književnosti, pothvat kojim je

ujedinió i ostvario sve prevodilačke ciljeve, komunikacijske, pragmatične, estetske i spoznajne. Uza predgovor u zbirci, za razumijevanje Benešićeva pogleda na povijest poljske književnosti važni su i njegovi članci u danas raritetnoj zbirci *Današnja Poljska*, napose *Poljska književnost u borbi za slobodu* i *Slavenska ideja u Poljaka*, te članak *Nacionalizam i patriotizam u književnosti*. Polazeći od pretpostavke da se ne može precijeniti važnost Benešićeve uloge u hrvatsko-poljskim vezama, pokušat će se donijeti zaključak, na temelju navedenih tekstova, u kojoj je mjeri Benešićev prevoditeljski izbor i povjesničarski posao u kulturnom posredovanju uspio, odnosno je li korespondirao s temama važnima za hrvatsko književno i društveno okruženje, i njegova, međuratnoga, i našega doba.

KLJUČNE RIJEČI | Julije Benešić, *Poljska lirika*, *Današnja Poljska*, hrvatsko-poljske književne veze

Tea Rogić Musa

Literary-Historic *Modus Procedendi* of Julije Benešić in The Collection *Polish Lyricism*

SUMMARY | During his entire work in philology Julije Benešić had systematically translated two types of texts: masterpieces of canonical Polish authors (on which he had worked for years, constantly rewriting them), considering them to be his most important work as an author and as a cultural mediator, however he also translated a series of shorter works of authors who were not famous in Croatia, which he undertook out of his polonophilic tendencies. In his work as a translator, *Polish Lyricism*, a chrestomathy spanning five centuries of Polish literature, holds a special place. It is an undertaking that united and achieved all translational goals, communicative, pragmatic, aesthetic and cognitive. Along with the preface to this collection, for a better understanding of Benešić's view on the history of Polish literature, his articles in a hard-to-find collection *Poland Today* are also important, especially *Polish Literature in the Struggle for Freedom* and *Slavic Idea among the Poles*, as well as the article *Nationalism and Patriotism in Literature*. Starting with the assumption that Benešić's role in Croatian-Polish connections cannot be overestimated, we will try to come to a conclusion, based on the aforementioned texts, to what extent were Benešić's choice as a translator and his work as a historian successful, i.e. did they correspond with topics important to the entire Croatian literary and social environment of his, interwar, period, as well as our own period.

KEYWORDS | Julije Benešić, *Poljska lirika*, *Današnja Poljska*, Croatian-Polish Literary Relations

TEA ROGIĆ MUSA | dr, leksykograf w Instytucie Leksykografii Mirosława Krleży w Zagrzebiu. Uczestniczka projektu Chorwacki Leksykon Biograficzny, w ramach którego redaguje hasła z dziedziny literatury. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół polsko-chorwackich związków literackich w XIX i pierwszej połowie XX wieku, współczesnej poezji chorwackiej i polskiej, a także wokół badań struktury historycznoliterackiej i jej związków z twórczością literacką, przede wszystkim poetycką, wymienionych okresów.

Dlaczego tłumaczymy raz jeszcze?

Przekłady
Literatur
Słowiańskich

